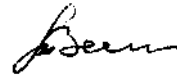

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

ВЕСНА Тетяна Василівна

УДК [81'37:8Г42] 070

**ІДЕОЛОГІЧНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ
КОМПОНЕНТИ В СЕМАНТИЧНІЙ СТРУКТУРІ ЛЕКСИКИ
ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ
(на матеріалі франко-і російськомовної преси 90-х років)**

Спеціальність 10.02.15 - загальне мовознавство

NBONU

25/11/02

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Ш 1

Одеса - 2002

Регр
108771

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному університеті
ім. І. І. Мечникова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:	кандидат філологічних наук, доцент Костильова Еля Іванівна , Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, завідувач кафедри французької філології.
Офіційні опоненти:	доктор філологічних наук, професор Бондар Олександр Іванович , Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, завідувач кафедри української мови; доктор філологічних наук, доцент Попович Михайло Михайлович , Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, завідувач кафедри французької філології.
Провідна установа:	Донецький національний університет, кафедра загального мовознавства та історії мови, Міністерство освіти і науки України, м. Донецьк.

Захист відбудеться **27 вересня 2002 р. о 13.30 год.** на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.051.02 в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова за адресою: 65058, Одеса, Французький бульвар, 24/26, ауд. 91.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова за адресою: 65026, Одеса, вул. Преображенська, 24.

Автореферат розісланий “ 23 ” “ серпня ” 2002 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Черноіваненко Є.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність роботи. Типовий для будь-якого політично структурованого суспільства, політичний дискурс має ідеологічну окресленість та національне забарвлення, які визначаються концептуальною і мовною «картиною світу» соціуму, що історично склалася в ньому. Через те перепорою для розуміння іншомовним реципієнтом деяких моментів «чужої» дійсності є їх національна детермінованість. У семантиці слова, а саме одиниці суспільно-політичної лексики, сполучається власне логічне поняття, що перебуває під впливом національного бачення світу, і суб'єктивна модальність, в основі якої національна своєрідність ціннісної системи суспільства і притаманний йому спосіб вираження оцінності (О.Вольф, В.Телія). Це зумовлює необхідність подальшого розгляду проблеми національного смислу слів (зокрема, виявів національно-культурних та ідеологічних особливостей) і його адекватного відтворення у міжкультурній комунікації.

У зарубіжній філології давно виробилася традиція вивчення мови політики і радянського політичного дискурсу /РПД/ (J.Dubois, P.Seriot, R.Boudon, Ch. Le Bart, O.Reboul, J.-M.Denquin, J.-W. Lapierre, M.Heller, Ch.-A. Bourg, D.Malidier та ін.). Для радянського мовознавства вітчизняний політичний дискурс, за словами К.Красухіна, на довгі часи залишався «terra incognita», насамперед, з ідеологічних міркувань. Об'єктом лінгвістичного аналізу були, перш за все, мова та стиль буржуазної пропаганди (роботи О.Барченкова, М.Кочубея, Т.Крючкової, Е.Медникової, А.Стриженко та ін.). В останні роки сучасна політична комунікація викликає активну зацікавленість вчених (А.Баранов, С.Корконосенко, В.Мокієнко, Т.Никитіна, Г.Почепцов, О.Сиротіна, D.Haudressy, J.A.Dunn, L.Ferm та ін.). Це значною мірою пов'язано з ґрунтовними соціальними зрушеннями, що сталися 1991 року. Саме цієї доби відбувається формування нового політичного дискурсу.

Актуальність роботи визначається також: підвищеною зацікавленістю сучасного мовознавства до проблем дискурсу, когнітивної, дискурсної семантики та етносемантики; динамікою мовних процесів, пов'язаних з розвитком суспільства та ідеологічною неоднорідністю політичного дискурсу; необхідністю подальшого дослідження актуальних одиниць політичного словника конкретного періоду і їх функціонування в міжкультурній комунікації; потребами практичної лексикографії, а саме браком лексичних довідників за матеріалами преси 90-х років.

Безпосереднім **об'єктом** дослідження є соціально актуальні одиниці політичного словника, які позначаються терміном «ключові слова поточного

моменту» /КСПМ/ (Т.Шмельова) і являють собою ідеологічно значущі реалії суспільного розвитку постперебудовного періоду. Аналіз мови на цьому хронологічному зрізі дозволяє побачити особливості її еволюції, що виявилися у зв'язку з перетворенням політичних цінностей соціуму та зміною його ідеологічної орієнтації.

Предметом вивчення стала семантична структура лексем політичного дискурсу російської і французької мов у її динамічному аспекті, яка містить ідеологічний та національно-культурний компоненти /НКК/, що передають певну когнітивну й прагматичну інформацію, істотну для розуміння даних слів у комунікації.

Наукова новизна дисертації полягає: у звертанні до сучасного політичного дискурсу, що функціонує у переломну історичну добу, і у визначенні процесів, типових для дискурсної формації; у подальшому розвитку лінгвістичного поняття ключових слів поточного моменту і новому підході до розгляду соціальних конотацій; у дискурсному описі семантики одиниць політичного словника і виявленні чинників адекватної міжкультурної політичної комунікації.

Теоретичне значення представленої роботи зумовлено тим, що вона доповнює наявну в сучасній лінгвістиці цілісну концепцію дискурсу та його різновиду - політичного дискурсу, дає повніше уявлення про взаємодію семантики і прагматики мовного знака, а також розвиває проблеми когнітивної, дискурсної семантики, етносемантики і міжкультурного спілкування.

Практична цінність дослідження полягає в можливості використання лексичного матеріалу, основних положень та висновків у теоретичних курсах з загального мовознавства, лексикології, стилістики, лінгвокраїнознавства, у практиці викладання мови, при перекладі, роботі з політичною пресою, створенні лексикографічних довідників.

Головною метою дисертації є аналіз у різномовних політичних дискурсах тотожної тематики ідеологічного та національно-культурного компонентів семантики КСПМ, що створюють попереднє налаштування для розуміння концептуального змісту політичної інформації та її емоційно-оцінного сприймання. Це визначило постановку таких завдань:

- розгляд універсального характеру взаємодії системи цінностей соціуму і політичного дискурсу;
- виявлення взаємодії внутрішніх і зовнішніх чинників розвитку та функціонування мови політичної комунікації на прикладах радянського і постперебудовного політичного дискурсу;
- визначення основних напрямків реформування газетної публіцистики та політичного мовлення на початку 90-х років;

- розгляд впливу ідеологічної орієнтованості політичного спілкування на семантико-прагматичний зміст лексичних одиниць /ЛО/, вияв у їх семантичній структурі взаємозв'язку історичного, національного та ідеологічного аспектів;
- порівняння обсягів когнітивної і прагматичної інформації російсько-комовної і франкомовної лексики політичного дискурсу;
- виділення обов'язкових елементів, необхідних для еквівалентного сприймання повідомлення, та надлишкових елементів, вживання яких зумовлено системою мови і культурними рамками.

При розв'язанні вказаних завдань використовувалися такі **методи** наукового дослідження: описово-зіставний (шляхом визначення інваріантної інформації, що не залежить від мовного вираження, і додаткової інформації, яка варіює при переході від однієї мови до іншої, встановлюється ментально-мовна єдність і специфіка сприймання та зображення зовнішнього світу різними лінгвокультурними спільнотами), функціонально-семантичний, контекстологічний (виявляються семантичні зрушення і ситуативні семантичні припорошення знака у дискурсі), елементи компонентного аналізу (аналіз даних одномовних та двомовних словників різних років для діахронічного дослідження семантичної динаміки КСПМ), метод кореляції соціальних і лінгвістичних чинників.

Матеріал дослідження складають тексти 73 випусків (146 двомовних примірників) газет «Московские новости» та «Nouvelles de Moscou» за 1991 - перше півріччя 1992 р. Вибір видання пояснюється притаманними йому у вказану добу рисами: масовістю, популярністю, високою журналістською культурою, відсутністю мовного і стилістичного консерватизму, незалежною політичною орієнтацією, а також зацікавленістю до нього зарубіжних дослідників (J.Sanchez, A.Bourmeyster). Результатом суцільної вибірки є ілюстративний матеріал, що нараховує 5911 прикладів. До аналізу залучалися і тексти газети «Le Monde» за вказаний період.

Особистий внесок автора дисертації полягає: в уточненні й подальшому опрацюванні поняття КСПМ, виділенні раніше не відзначуваної лінгвістичної ознаки «сакралізації» і «десакралізації» слів; у застосуванні нового підходу до визначення ідеологічних конотацій політичної лексики, суть якого в тому, що вони розглядаються не як класове, а як політичне оцінне явище; у виявленні лексичних та семантичних інновацій, відсутніх у наявних лексикографічних довідниках.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дисертаційне дослідження виконане на кафедрі французької філології Одеського національного університету імені І.І.Мечникова в рамках наукової теми Міністерства освіти України № 257

«Функціонально-системне дослідження французької мови: внутрішньомовний та міжмовний аспекти (проблеми французької філології, перекладу і контрастивної лінгвістики)», № держреєстрації 0101U005301, затвердженої Вченою Радою ОНУ (наказ №1037-18 від 19.06. 2001 р.).

Апробація роботи. Результати дослідження були обговорені на засіданнях кафедри французької філології, наукових конференціях професорсько-викладацького складу ОНУ і 1-й Міжнародній конференції пам'яті професора Ю.О.Жлуктенка «Мови європейського культурного ареалу: Проблеми розвитку і взаємодії» (Київ, 1995). За матеріалами дисертації опубліковано 6 статей (всі у виданнях, затверджених ВАК України як фахові), 10 тез конференцій (Київ 1995, 2001, Ялта 1998, 1999, 2000, 2001, Дніпропетровськ 1997, 1998, Одеса 2000, Запоріжжя 2002).

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 209 назв, у тому числі 40 іноземною мовою, і додатку. Загальний обсяг роботи становить 177 сторінок, додатку - 62 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі, «**Політичний дискурс і ідеологія**», зроблено огляд наявних вітчизняних та зарубіжних наукових праць, що стосуються проблем взаємодії мови й ідеології, аналізу політичного дискурсу, а також семантичних, етносемантичних досліджень. Розглянуто вплив соціуму на характер та функціонування політичного дискурсу, вказані основні напрямки перетворення сучасного політичного мовлення порівняно з попереднім періодом. Викладено історію вивчення ключових слів та лінгвістичну суть поняття «ключові слова поточного моменту». Обирається напрямок і метод аналізу КСПМ та їх франкомовних дискурсних аналогів через виділення в семантичній структурі взаємопов'язаних ідеологічного та національно-культурного компонентів і дослідження їх когнітивної і прагматичної інформації.

Ціннісна «картина світу», у якій відбивається національна й ідеологічна специфіка соціуму, складає концептуальні підвалини мови політики, і будь-які зміни ціннісних пріоритетів безпосередньо виявляються у політичному дискурсі.

Перебіг ідеологічної диференціації суспільства на початку 90-х років прискорив реформування політичної мови, яке окреслилося в оновленні концептуального та формального змісту. На це вказують: 1) велика кількість лексичних інновацій для позначення нових соціально-політичних реалій;

2) процес перейменування, перетворення ключових номінацій соціуму, розширення тематичних сфер за рахунок колишніх тематичних табу; 3) поява нових образів та політичних оцінних номінацій; 4) нова система оцінок, існування подвійних оцінок того самого явища; 5) перерозташування всередині прагматичних оцінних структур, зміна вектора негативної оцінності з зовнішньої сфери до внутрішньополітичної; 6) формування нової стилістичної норми: тенденція до спрощення, демократизації мовлення; 7) зближення з розмовним мовленням, узуалізація стилістично знижених елементів; 8) лаконічний виклад, прагнення позбавитися нерелевантно інформації.

Політичний дискурс є комунікативним явищем, що включає, крім текстів, екстралінгвістичні чинники: знання про світ, систему думок, настанов, аргументів, мету комунікації та ін. (Н.Миронова). У дискурсі матеріалізується взаємодія ідеологічної та мовної сфер. Принцип ідеологічної орієнтованості політичного спілкування охоплює процес створення політичних текстів, їх інтерпретацію та соціальний ефект. Цілеспрямоване моделювання семантико-прагматичного змісту мовних одиниць найхарактерніше для лексичного рівня, оскільки, виникаючи у свідомості, ідеологічні концепти об'єктивуються в лексичних одиницях, що утворюють особливу структуру - «політичний словник», «політичний лексикон» (В.Говердовський, Г.Томахін, Т.Крюčkova, Ch.Le Bart, J.-M.Denquin та ін.). Дискурсні варіації словника виявляють ідеологічні відмінності політичних спрямувань і груп суспільства.

Національно маркований політичний словник універсальний за своєю структурою. Ядро його складає власнеполітична лексика: терміни, реалії, номенклатурні назви партій, організацій, політичні ідіоми (жаргонізми), гаслові слова. На відміну від досить стабільного ядра, периферія політичного словника більш динамічна. Проте в моменти державної перебудови трансформацій зазнає і концептуальна лексика, про що свідчить аналіз фактичного матеріалу. Зasadнича риса політичного словника полягає в «ідеологічній зв'язаності слів», тому центральними в політичному дискурсі є ідеологічно марковані узуальні чи okazіональні ЛЮ - «прагмеми», «ідеологеми», «ідеологізми» (Т.Крюčkova, М.Епштейн, О.Дуліченко та ін.).

Специфіка значення ідеологізованих ЛЮ проявляється в їх здатності вказувати на ціннісне ставлення суб'єкта до дійсності. Когнітивне і прагматичне значення ідеологам взаємопов'язане і детерміноване станом суспільної свідомості мовного колективу чи цілеспрямованою діяльністю політичних структур, що здійснюється через засоби масової інформації та лексикографічні матеріали (про явище «ідеологізації словника», «ідеологічної плюралізації лексикографії»

див. Е.Медникова, О.Сковородников). Основними ознаками ідеологічно маркованої лексики є системність (збереження свого значення у певному «дискурсному полі»), соціальна оцінність, полісемічність і поліемоційність (протилежні оцінки тієї ж ЛО носіями різних ідеологій). У дискурсі ідеологеми поєднані відношеннями повної чи часткової (предметної або оцінної) синонімії й антонімії.

Семантичний взаємозв'язок національного, історичного та ідеологічного аспектів простежується у найактивнішій частині політичного лексикону - «ключових словах актуальної соціальної тематики» (С.Верещагін, В.Костомаров), «ключових словах поточного моменту (Т.Шмелюва) чи «словах-свідках» (G.Matore).

КСПМ характеризуються загальномовним виділенням, на відміну від внутрішнього, жанрового, авторського виділення ключових слів художніх текстів, які поза своїм контекстом як ключові не сприймаються. КСПМ мають подвійний статус і виступають водночас як фрагмент мовної дійсності і як явище культурно-історичне та ідеологічне, оскільки зовнішні чинники впливають на появу нових слів і перехід звичайної лексики до розряду ключової для певної доби.

Труднощі визначення КСПМ зумовлені відсутністю єдиної схеми відбору і впливом на цей процес суб'єктивного чинника - концепції дослідника. Критеріями виділення слів можуть бути частотність, темо-утворююча функція, країнознавча цінність, заголовна позиція у текстовому просторі, посилення формо- і словотворчих можливостей, зміна сполучуванісної здатності, поява нових синонімів та антонімів, онімічне вживання, мовна рефлексія, мовна гра, функціонування у висловлюваннях, що містять дефініції, пояснення. (І.Вуйович, Т.Шмелюва).

Аналіз слів із ціннісною семантикою ґрунтується на семній теорії лексичного значення (М.Никитін, С.Верещагін, В.Костомаров, В.Манакін, І.Стернін, В.Телія, В.Шаховський та ін.). Він включає семантичний рівень опису структурних характеристик ЛО, а також розглядає концептуальний зміст слова, позаяк лексичне значення передає лише деяку інформацію про об'єкт, оскільки лексикографічна практика відстає від динамічності мовних процесів, і наявні словники не завжди адекватно відображають змінювану соціальну реальність.

Підвалини семантичної структури КСПМ складає єдність ідеологічного та національно-культурного компонентів. У значенні КСПМ закріплюється певне сприймання соціального референта, викликане дією ідеологічного чинника, що полягає на примусі до однієї з можливих інтерпретацій, яка завжди подається як єдина інтерпретація (Е.Пульчи-неллі Орланді, O.Reboul).

У радянській лінгвістиці визначення ідеологічного компонента значення чи соціальних конотацій розглядалися під кутом зору класового антагонізму (М.Комлев, Т.Крючкова, В.Говердовський, Д.Григор'єва та ін.), що було зумовлено, передусім, протистоянням двох антагоністичних ідеологій у зовнішньому світі та існуванням однієї офіційної ідеології всередині країни. У сучасному політично диференційованому суспільстві такий підхід не зовсім правомочний, оскільки прибічниками тієї чи іншої ідеологічної концепції можуть бути представники різних соціальних груп. Через те ідеологічний компонент розглядаємо не як класове, а як політичне оцінне явище, що ґрунтується на «знаннях нав'язаних, нав'язаних, пропагандованих у конкретному соціумі» (Г.Скля-ревська).

Ідеологічні ознаки формують окремий тип сем, які є, з одного боку, соціально-ідентифікуючими, бо мають інформацію про суспільно-політичну віднесеність предмета номінації, а з іншого боку - соціально-оцінними, які характеризують його в аспекті ідеологічної значущості. Ідеологічні семи реалізують аксіологічні інтенції мовця, тобто кваліфікують позначуваний предмет, явище або їх окремі властивості як «позитивні» чи «негативні» стосовно деякої норми (Н.Арутюнова), яка являє собою складну взаємодію особистості, суб'єктивної емоційно забарвленої ціннісної системи автора оцінки і ціннісних орієнтацій суспільства або тих політичних груп, що з ними він пов'язаний. Норма ідеологічної оцінки є динамічною категорією, яка перебуває у прямій залежності від суспільного буття: зі зміною політичної ситуації слова, що містять ідеологічну оцінку, зникають або зазнають оцінного переосмислення. За умов політичного плюралізму наявні в соціумі нормативно-ціннісні системи часто не збігаються. Відхилення від «норми» у сфері політичної комунікації вказує на іншу систему цінностей.

За типом оцінного відношення ідеологічні семи поділяють на раціонально-оцінні (домінує гносеологічна функція) і емоційно-оцінні (переважає емотивна кваліфікація). У другому випадку відбувається аксіологічне подвоєння, що набагато посилює прагматичний ефект висловлювання.

За роллю у структурній організації лексичного значення розмежовують денотативні і конотативні ідеологічні семи. Найчастіше ідеологічний компонент пов'язаний із конотаціями, які можуть бути узуальними, оказіональними, інгерентними, зумовленими самою природою об'єкта, і адгерентними, такими, що асоціативно виникають за аналогією до інших об'єктів. До політичних відносять також меморативні, алюзивні конотації, які викликають у свідомості комунікантів образи, сформовані в результаті попереднього соціального досвіду, і являють стереотипні оцінки й емоційні реакції.

Ідеологічні семи можуть бути експліцитними, вираженими в самому слові, контексті або словникових дефініціях відповідними оцінними індикаторами, й імпліцитними, такими, що формально не виражають у семантиці мовного знака оцінну інформацію, для визначення яких необхідний аналіз асоціацій, субститутів, опозицій та мікроконтексту. Співвідношення експліцитності й імпліцитності ідеологічного компонента ЛО залежить від характеру політичного дискурсу та умов його функціонування. У періоди загострення соціальних відносин зростає кількість експліцитних конотацій суспільно значущих реалій, тоді як в інші періоди конотації посідають більш езотеричний характер.

Ідеологічний зміст КСПМ безпосередньо пов'язаний з національно-культурним компонентом їх лексичного значення, оскільки оцінне ставлення детерміноване, з одного боку, політичними поглядами мовців, а з іншого - етнічною ідеологією, культурно-історичним досвідом, національно-культурною системою критеріїв оцінки. Реальна дійсність у її універсальності та специфічності відбивається в свідомості людей і, відповідно, фіксується у вигляді концептуально-мовної «картини світу». Через те підґрунтя НКК складає спільний для всіх членів соціуму, незалежно від їх ідеологічних переконань, національний менталітет, особливий, властивий даному етносові спосіб бачення і пізнання світу, а також усвідомлення спільності походження, традицій, цінностей, вірувань щодо інших етнічних груп. У взаємозв'язку ідеологічного і національно-культурного компонентів виражена єдність диференційних та інтегральних ознак політичного дискурсу.

НКК пов'язаний з такими поняттями як «національне забарвлення», «лексичний фон», «культурний фон» (Є.Верещагін, В.Костомаров, О.Черепанова). Він входить до широкого кола фонових знань, що потенційно наявні у свідомості мовців і виводяться з попереднього досвіду індивіда чи всього суспільства. Найчастіше НКК не має експліцитної вираженості. Включаючи такі поняття як етнічна приналежність, історична співвіднесеність, суспільно-політична діяльність та ін., він бере участь у створенні абсолютних або часткових системно-і дискурсивно-специфічних культурних смислів (П.Донець). Виявити їх можна при дослідженні різномовних інтерпретацій окремого фрагмента «картини світу» конкретного суспільства, при цьому одна мова розглядається як система позначень даної реальності, а інша - як оформлення тієї ж дійсності засобами іншої мови та дискурсу. У ході «інформаційного перекладу» (Г.Почепцов) політичне повідомлення трансформується і перекодовується у відповідності до

концептуально-мовної «моделі світу» реципієнта, який належить до іншої етнічної і політичної культури.

У другому розділі, **«Ключові слова поточного моменту в міжкультурній комунікації»**, проаналізовано в цілому тематичний склад словника КСПМ і детально описано лексичні пласти, що являють інтерес для дослідження. Вказана можливість адекватної міжкультурної політичної комунікації через газетний текст і чинники, що порушують цю адекватність, в основі яких є нерівноцінність іномовних відповідників щодо наявності і якісного змісту ідеологічного та національно-культурного компонентів.

У політичному спілкуванні приналежність адресата й адресанта повідомлення одній культурно-етнічній групі гарантує їх взаєморозуміння та однозначність сприймання об'єктів і явищ дійсності за збігу їхніх ідеологічних настанов. Політична комунікація між представниками різних національно-культурних спільнот ускладнюється, насамперед, впливом національного бачення світу, відмінностями культурно-історичних пресупозицій. Через те збіг ідеологічних поглядів комунікантів у зв'язку з наявними інтерференціями не завжди повний. Іншомовний суб'єкт комунікації може скласти думку (підсвідомо) про іншу дійсність на підставі стереотипів свідомості, властивих його національному середовищу. Тому у вторинному дискурсі необхідно звести до мінімуму спотворення інформації, максимально наблизити сприймання мовних одиниць, національно маркованих за денотатом, конотатом та лексичним фоном, до сприймання їх мовцями, щоб зробити повідомлення доступним, еквівалентним у плані актуальної та прагматичної інформації. Тоді іноземний реципієнт має змогу адекватно оцінити як соціальну динаміку іншого суспільства, так і пов'язані з нею модифікації політичного тезаурусу.

Важливою умовою спілкування виступає комунікативна компетенція його учасників, в якій найзначущішими для політичного дискурсу є лінгвокраїнознавча та прагматична компетенція, яка включає орієнтацію комунікантів у ціннісній «картині світу», опанування ними конотативного, образно-асоціативного усного вжитку слів та висловів, притаманних даному соціуму.

Національна специфіка семантики виявляється в існуванні понятійних, конотативних лакун, фонової лексики (В.Шаховський, О.Сорокін). У сучасній етнолінгвістиці лакуни розглядають як специфічні компоненти національної лінгвокультури, як надлишок чи нестачу досвіду однієї лінгвокультурної спільноти відносно іншої. Незгідність мов і національних «картин світу» інколи зумовлює неоднакове сприймання й оцінку тієї самої сутності. Постає проблема розбіжності ціннісної інтерпретації об'єктів у різних культурах.

Національний та ідеологічний чинники відбиваються не тільки в самих словах, а й у наявності тих чи інших тематичних груп, їх складі, обсязі, структурному взаємозв'язку. Систематизовані за предметно-логічною засадою КСПМ сформували 18 тематичних груп, позначених за загальною семантичною темою: «Ринкова економіка», «Приватизація», «Розпад Союзу», «Номенклатура» та ін. Ці тематичні єдності становлять дві функціональні сфери: політику та економіку. Щодо кількості, політична тематика є провідною і складає 1489 ЛО, або 50%. Економічна сфера налічує 890 ЛО, або 30%. Зміст решти груп (604 ЛО, 20%) включає як політичні, так і економічні аспекти. Горішню позицію посідає тематика, пов'язана з основними подіями цієї доби: розпад Радянського Союзу і постання нових економічних відносин. Тематичні єдності являють собою системи, що розвиваються: протягом досліджуваного періоду під впливом політичних подій виникає нова група й тематичні підгрупи, змінюється структурний розклад ієрархії актуальних тем.

Щоб показати спільні та специфічні риси змістової структури політичної лексики, розмаїтість мовних зв'язків, до тематичної систематизації долучено лексико-семантичну таксономію, що дозволяє відобразити внутрішні закономірності розвитку словникового складу, а також національну своєрідність семантичного членування дійсності. Аналіз 13 лексичних пластів ключових слів поточного моменту (термінологічна лексика, антропонімічна, топонімічна, зооморфічна лексика, кольоро-позначення, застарілі, запозичені, гаслові слова, розмовна лексика, українські елементи та ін.) детальніше відбив семантичний і прагматичний зміст КСПМ, а також показав еволюцію їх значень порівняно з радянським політичним дискурсом різних періодів.

Еволюційні процеси політичного словника виявилися у таких моментах: 1) втративши свою актуальність, частина політичної лексики переходить до ексклюзивної або наближається до неї; 2) у зв'язку з актуалізацією ідеологічно нових і старих національно-культурних понять з'являється значна кількість КСПМ - неологізмів (лексичних або семантичних новацій); 3) деякі КСПМ, пов'язані з радянською економікою та політикою, змінюють позитивну оцінку на негативну, розвивається мовне явище «десакралізації» слів; 4) нова лексика, що належала у РПД іншому ідеологічному узусу і мала негативну оцінку, одержує позитивне забарвлення у «дискурсному полі» ряду політичних спрямувань, які поступово висуваються на лідируючу позицію. Колишній оцінний корелят зберігає свою актуальність у політично опозиційних дискурсах.

Найчастотніші ЛО утворюють ядро словника КСПМ: *реформа, ринок, номенклатура, суверенитет, приватизація, предприниматель, ГКЧП, СНГ*,

И

либерализация, СП, МП, аренда, биржа, бартер, плюрализм, департизация та ін. До периферії включаються okazіональні мовленнєві утворення тієї ж референтної віднесеності: *Союз (l'Union)*, *империя (l'Empire)* - *эссэсэрия (l'URSS)*; *члены ГКЧП (les membres du CEEU)* - *янайцы (les partisans de Yanaev)*, *номенклатура (la nomenclature)* - *парм-функки (les fonctionnaires du PCUS)* та ін. Під впливом мовних смаків суспільства елемент периферії може перетворитися на головну номінацію і перейти до ядра: *совок, совковый (l'existence so vietique, la conscience russe)*; *беспредел (l'arbitraire)* та ін. У лексикографії немає досвіду укладання подібного словника (крім словника Т.Шмельової на матеріалі регіональної преси), хоча його доцільність та необхідність підкреслювали чимало лінгвістів.

Поряд з вже відзначеними лінгвістичними ознаками КСПМ, аналіз фактичного матеріалу дозволив виділити ще одну рису, типову для ідеологічно диференційованої мови політики: «сакралізація» і «десакралізація» лексики, тобто наявність у окремих позитивно забарвлених ключових слів десакралізованого варіанта, який має протилежно-оцінну маркованість: *парад суверенитетов (la «parade des souverainetes»)* - *толчея суверенитетов (l'avalanche des souverainetes)*, *самостоятельность (l'indépendance)* - *самостийность (l'indépendance)*, *приватизация (la privatisation)* - *прихвятизация (l'autoprivatisation)* та ін. Лексична «десак-ралізація» відбиває загальний процес оцінного переосмислення пропагандистського сакрального тексту (Г.Почепцов) радянських часів.

Для частини досліджуваних КСПМ - неологізмів, що пройшли етап соціалізації і спеціалізації, лексикографічна адаптація не завершена, і єдиним джерелом їх письмової фіксації залишається газетний текст. Деякі російські неологізми, особливо з концептуальної лексики, у французькому політичному дискурсі як інновації не сприймаються. Функціонування їх у контексті, що стосується пострадянської дійсності, свідчить про зникнення РПД і перехід російського політичного мовлення на загальноприйняту в світі мову політичних та економічних термінів. Незвичним для французького реципієнта є відсутні у словниках національні номінації нових реалій та okazіональні вживання експресивно-оцінних політичних метафор, які створюються автором статті, запозичаються з іншого національного узусу або є продуктом народної словотворчості. На відміну від швидкої соціальної адаптації лексичних інновацій, яка виявилася у поширенні в загальному вжитку, відриві від регіональної віднесеності і легалізації мовних табу, аксіологічні інновації не досягають розглядуваний перехідний період загальної розповсюдженості, а тому у мовленні існує ситуація подвійного прагматичного тлумачення тих самих слів та понять.

Наприклад, лексичний ряд прагматичних синонімів і антонімів з семантичною домінантою '*предприниматель*': *деловой человек* (*l'entrepreneur*, *l'homme d'affaire*), *работяга* (*le bucheur*), *эксплуататор* (*Vexploiteur*), *деляга* (*le brasseur d'affaires*), *ловкач* (*le debrouillard*), *жулик* (*le filou*) (дані соціологічного опитування, «Московские новости» №32, 1991 р., с. 10). Переважання негативних характеристик свідчить про неоднозначне ставлення мовців до нової соціальної реальності і укоріненість у суспільній свідомості старих ідеологічних стереотипів. Така оцінна амбівалентність є новим феноменом у російському політичному мовленні на відміну від французької політичної комунікації, яка має з XVIII століття ідеологічно структурований характер. Поляризація соціальних оцінок спостерігається і за діахронічного зіставлення РПД і політичного мовлення дорадянського періоду:

- 1) позитивна оцінка до революції 1917 р. —> негативна в РПД —> повернення початкової конотації: *предприниматель*, (*l'entrepreneur*) та ін.;
- 2) позитивна оцінка в РПД —> негативна в сучасному дискурсі: *красный директор*, «агитки» /про пропагандистську літературу/, «*вожди*» /про членів ДКНС/.

У порівнянні з радянським політичним дискурсом чимало внутрішніх реалій, в тому числі і у галузі ідеологічних пріоритетів, отримують у мовленні пейоративну характеристику: *казарменная экономика* (*l'economie directive*, *l'economie de l'absurde socialiste*), *Республика декоративных Советов* (*la republique - Potemkine des Soviets*). Перенесення ідеологічної опозиції з зовнішньої сфери до внутрішньої відбилося у новому для російського політичного дискурсу явищі - негативні розмовні варіанти номінації держави, її керівників, партійних діячів. Можливі оказіональні запозичення позначень із французького політичного мовлення, позаяк даний феномен є однією з характерних рис внутрішньої норми газетного стилю Франції. Ідеологічна оцінка наразі інтенсифікується, оскільки такі конотації були цілком відсутні у політичній пресі СРСР (як національній, так і іномовній). Під цим кутом зору інших якостей набуває газетна публіцистика, яка легалізує субмову, існуючу у суспільстві поряд з офіційним дискурсом. Розповсюдженість негативних оцінок радянської дійсності у французькій політичній комунікації, особливо правої орієнтації і, відповідно, звичність їх сприйняття французькою аудиторією значно згладжує прагматичний ефект висловлювання.

Оцінні інновації актуалізуються: 1) в негативно маркованих конотаціях, що містяться у самому слові; 2) в негативно забарвлених дистрибуції (епітети, метафори, порівняння, знижена лексика, гра слів, ідеологічні оксиморони); 3) у прагматично маркованому контексті.

Російськомовним КСПМ у французькому політичному дискурсі відповідають: 1) еквівалентні ЛО з повного або частковою семантичною тотожністю; 2) семантично неадекватні ЛО; 3) описові конструкції.

Для утворення оцінних лексичних неологізмів у російській мові частіше використовуються синтетичні способи (конотеми, спеціальні іно-стильові словоформи та ін.). За їх транспозиції у французькому дискурсі вдаються до аналітичних засобів, тому зростає роль прагматичного контексту іншомовної статті.

Дослідження показало, що високий ступінь експресивності російського політичного мовлення значно послаблюється за рахунок: 1) меншої кількості емотивної та стилістично забарвленої лексики; 2) заміни емоційно-оцінного компонента раціонально-оцінним; 3) використання нейтральних ЛО. Стилістична невідповідність зумовлює нерідко аксіологічну неадекватність іншомовної інформації.

Ідеологічний компонент російських КСПМ у французькому дискурсі розчиняється в семантиці ЛО або у контексті фрази чи всієї статті. Він може бути: 1) переданий у повному обсязі (еквівалентні слова або образи); 2) переданий не в повному обсязі (частково змінюється когнітивне і/або прагматичне значення); 3) нейтралізований (відсутність стилістичних та аксіологічних конотацій). Випадки повної нейтралізації соціальних конотацій не переважають через те, що ідеологічна спрямованість має визначальне значення в політичній комунікації, й іншомовний дискурс намагається її зберегти.

Позаяк КСПМ усвідомлюються іноземним читачем як невіддільні від оригінального культурного простору, то взаємозв'язок ідеологічного та національного зберігається тією чи іншою мірою у французькому дискурсі. Інколи він руйнується при втраті НКК, що значно збіднює ідеологічний аспект повідомлення. Зміна ідеологічних конотацій у деяких випадках долучає іронічний відтінок, який добре усвідомлює мовець. Відсутність асоціацій культурного, історичного характеру затруднює розуміння іронії реципієнтом французького тексту.

У **«Висновках»** узагальнено основні теоретичні і практичні результати дослідження:

1. Зміна «ціннісної картини» соціуму на початку 90-х років зумовила реформування монологізованого РПД і створення нового за концептуальним змістом та мовним оформленням, ідеологічно неоднорідного політичного дискурсу. Оцінне переосмислення ідеологізованих слів призводить до активного перетворення політичного тезаурусу в плані семантичних зрушень і появи значної кількості семантичних та лексичних інновацій.

2. КСПМ являють собою мовний феномен, найтісніше пов'язаний із соціальним чинником і детермінований ним. У дослідженні виявлено нову ознаку «сакралізації» і «десакралізації» слів, яка має соціальну і мовну зумовленість. Процес «десакралізації» пришвидшує перехід активної лексики до пасиву. Словник КСПМ досить динамічний, а тому включає як актуальні ЛО, так і слова, що наближаються до звичайної лексики.

3. Реалізація КСПМ у політичному мовленні образно-експресивної, оцінно-характеризуючої, соціально-інформативної та національно-інформативної функцій пов'язана з наявністю і взаємодією в їх семантиці ідеологічного та національно-культурного компонентів. Ідеологічний компонент розглядається в широкому розумінні як політичне оцінне явище, зумовлене відмінностями в ідеології. За умов багатопартійної системи ідеологічний компонент лексичного значення нерідко втрачає свій фіксований характер стосовно слова. Існування в рамках дискурсної формації кількох політично опозиційних «дискурсних полів» створює ситуацію амбівалентної оцінності тих самих слів і понять, що призводить до появи в мовленні повних синонімів-субститутів чи прагматично оцінних конверсивів.

Національно-культурний компонент КСПМ з історичними, фольклорними, літературними підвалинами створює прагматичний, культурно-історичний підтекст, меморативні та алюзивні конотації якого впливають на зміст ідеологічного компонента. Найчастіше НКК експліцитно не виражений, а розчиняється в інших семах, зливаючись із когнітивним та прагматичним значенням, і в єдності з ними виражає інформацію, яка сприймається як національно специфічна.

4. Аналіз ідеологічного і національно-культурного компонентів показав тлумачення того самого поняття не тільки в різних культурах, а й у рамках однієї національної культури у різні епохи. Міжмовні відмінності ЛО об'єктивуються в понятійних і численніших конотативних лакунах та нееквівалентності, що пов'язано з високим ступенем «екстралінгвістичності» КСПМ, конотативною надлишковістю політичного дискурсу і зверненням конотацій до культурного та ідеологічного коду країни. Попри те, що французький політичний дискурс досить експресивний, емоційність і політична образність російських КСПМ у багатьох випадках недоступна повною мірою іноземним читачам через національну самотність емоційної сфери, національний, історичний характер асоціацій, традиційних реалій, властивих російськомовній культурі, незгідність образного мислення, символічної стереотипізації, що має глибоке коріння в національній свідомості.

5. Не можна описувати якусь подію з позиції цілковито іншого культурного середовища, тому сприймання політичної образності, що має національний підтекст, вимагає від іншомовного читача спеціальної підготовки (загальна ерудованість або звертання до додаткової літератури). Найчастіше франкомовний дискурс жертвує національною маркованістю повідомлення як другорядним комунікативним елементом, зумовленим системою мови та культурними рамками, і намагається зберегти більш значущу ідеологічну інформацію та аксіологічну модальність. Однак, втрата НКК (відсутність референції до історії, фольклору та ін.) у деяких випадках значно послаблює інтенсивність ідеологічної оцінки або нівелює її зовсім.

Ідеологічний компонент російських КСПМ виражений морфологічними, лексичними, стилістичними, ситуативними засобами. У французькому варіанті внаслідок конотативних втрат за неможливості повністю передати ці засоби зростає роль прагматичного контексту.

6. Високий ступінь експресивності, притаманний російському дискурсу, значно знижується у французькому відповідникові за рахунок меншої кількості емотивної та стилістично забарвленої лексики, використання стилістично та оцінно нейтральних ЛО, що призводить до прагматичної нееквівалентності інформації. Проведене дослідження дає змогу висловити припущення, що прагматичний вплив російського політичного мовлення на реципієнтів буде сильніший порівняно з іншомовним аналогом. У деяких випадках це пояснюється новим, на той час, для російської аудиторії переважанням у пресі негативної характеристики фактів своєї дійсності та звичністю цих оцінок радянських реалій для офіційного французького політичного дискурсу.

7. Відносна невідповідність досліджуваних дискурсів викликана структурною, риторичною асиметрією французької та російської мов. Інтерпретація дискурсу обмежується рамками іншої мови й іншого дискурсу, тому при порівнянні політичного мовлення, що функціонує в різних соціумах, спостерігається часткова семантична і прагматична неадекватність, здавалося б, аналогічних за змістом текстів.

Основні положення дисертації викладено у таких публікаціях:

1. Прагматический компонент значения зооморфизмов в политическом дискурсе (на материале оригинала и перевода газеты «Московские новости» за 1991-1992 г.г.) // Записки з романо-германської філології. - Одеса: Одеський університет. - 1997. - Вип. 2. - С. 33-44.
2. Семантическая динамика символических цветообозначений в современном политическом дискурсе (на материале русского и французского языков)

- // Записки з романо-германської філології. - Одеса: Латстар. - 1998. - Вип. 3. - С. 65-74.
3. Лексика родственных отношений в современном политическом дискурсе (на материале французско-русских соответствий) // Записки з романо-германської філології. - Одеса: Латстар. - 1998. - Вип. 3.-С. 75-88.
 4. Ключевые слова современной политической коммуникации // Записки з загальної лінгвістики. - Одеса: Астропринт. - 1999. - Вип. 1. - С. 105-112.
 5. Украинские элементы в русском и франкоязычном газетном тексте // Записки з романо-германської філології. - Одеса: Латстар. - 2000.- Вип.7. - С. 19-32.
 6. Прагматическая синонимия и антонимия в политическом дискурсе // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. - Одеса: Астропринт. - 2001. - № 5-6. - С. 20-24.
 7. Волошина Т.В. (Весна), Костылёва Э.И. Украинские элементы в русском газетном тексте // Тези доповідей I Міжнар. наук. конф. пам'яті професора Ю.О. Жлуктенка «Мови європейського культурного ареалу: проблеми розвитку і взаємодії». - К.: Київ. ун-т. - 1995. - С.22.
 8. О современном языке политики и проблемах межнациональной коммуникации // Матеріали IV Міжнар. конф. «Франція та Україна, науково-практичний досвід у контексті діалогу національних культур». - Т. 1. - Ч. 1. - Дніпропетровськ: Поліграфіст. - 1997. - С. 20-23.
 9. Войцеховская Э.А., Весна Т.В. Политический дискурс и задачи современной лексикографии // Тези доповідей V Міжнар. конф. «Франція та Україна, науково-практичний досвід у контексті діалогу національних культур». - Т.2. - Ч.І. - Дніпропетровськ: Арт-Прес. - 1998. - С. 17-18.
 10. Войцеховская Э.А., Весна Т.В. Функционирование единиц общественно-политической лексики в газетном тексте // Материалы V Междунар. конф. «Функциональная лингвистика: язык в современном обществе» (Ялта, 5-9 октября 1998). - Симферополь: CLC.- 1998. - С. 28-30.
 11. Войцеховская Э.А., Весна Т.В. Функционирование социальной лексики во французском политическом дискурсе // Материалы VI Междунар. конф. «Функциональная лингвистика. Язык. Культура. Общество» (Ялта, 4-8 октября 1999). - Симферополь: CLC. - 1999. - С. 21-23.
 12. «La langue de bois»: исторический и современный аспект функционирования термина // Материалы VII Междунар. конф. «Функциональная лингвистика.

- Язык. Культура. Общество» (Ялта, 9-14 октября 2000). - Симферополь: CLC. - 2000. - С. 58-59.
13. «Семейная» метафора в политическом газетном тексте 90-х годов (на материале русских, французских и швейцарских изданий) // Матеріали наук, конф., присвяченої 135-річчю ОДУ (квітень 2000). - Одеса: Латстар. - 2000. - С. 49-51.
 14. Костильова Е.І., Весна Т.В. Зооморфізми в міжмовній політичній комунікації 90-х років (на матеріалі російсько-французьких відповідників) // Мови, культури та переклад у контексті європейського співробітництва. - К.: КНУ. - 2001. - С. 194-196.
 15. Язык и власть: идеологическая детерминированность функционирования политического термина // Материалы VIII Междунар. конф. «Функциональная лингвистика. Язык. Человек. Власть» (Ялта, 1-6 октября 2001). - Симферополь: CLC. - 2001. - С. 38-39.
 16. Дискурсная семантика как одна из категорий современной семасиологии (на материале сопоставительного анализа политического дискурса) // Нова філологія - Запоріжжя: ЗДУ. - 2002. - №1 (12). - С.244-245.

АНОТАЦІЯ

Весна Т.В. Ідеологічний та національно-культурний компоненти в семантичній структурі лексики політичного дискурсу (на матеріалі франко- і російськомовної преси 90-х років). - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.15 - загальне мовознавство. - Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Одеса, 2002.

Дисертацію присвячено питанням взаємозв'язку семантики та прагматики мовного знака і його адекватного відтворення в міжкультурній комунікації. Розглядається вплив соціального чинника на лінгвістичну ситуацію, що знаходить своє відображення у пресі і, відповідно, у політичному дискурсі. Уточнюється і знаходить подальший розвиток поняття ключових слів поточного моменту, виділяється раніше не відзначена лінгвістична ознака «сакралізації» і «десакралізації» слів. Визначення соціальних конотацій здійснюється з позицій нового підходу, при якому вони розглядаються не як класове, а як політичне оцінне явище. Вказуються лексичні та семантичні інновації, відсутні в лексикографічних довідниках. Семантична структура соціально актуальних одиниць політичного словника становить єдність ідеологічного та національно-культурного компонентів, що передають певну когнітивну і прагматичну

інформацію, збереження якої в міжкультурному спілкуванні забезпечує адекватне розуміння політичного повідомлення комунікантами. Лексико-семантичний аналіз визначає обов'язкові комунікативні елементи, необхідні для еквівалентного сприймання соціально-політичної інформації, і надлишкові елементи, зумовлені системою мови, дискурсними і культурними рамками.

Ключові слова: політичний дискурс, ключові слова поточного моменту, ідеологічний компонент, національно-культурний компонент, міжкультурна комунікація.

АННОТАЦИЯ

Весна Т.В. Идеологический и национально-культурный компоненты в семантической структуре лексики политического дискурса (на материале франко- и русскоязычной прессы 90-х годов). - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.15 - общее языкознание. - Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Одесса, 2002.

Диссертация посвящена вопросам взаимосвязи семантики и прагматики языкового знака и ее адекватного воспроизведения в межкультурной коммуникации. Рассматривается влияние социального фактора на лингвистическую ситуацию, находящее свое отражение в прессе и, соответственно, в политическом дискурсе. Определяются процессы, типичные для дискурсной формации, и основные направления концептуального и языкового преобразования политической речи постперестроечного периода. Указываются лексические и семантические инновации, отсутствующие в лексикографических справочниках. Уточняется и находит дальнейшее развитие понятие ключевых слов текущего момента (КСТМ) как языковой феномен, наиболее тесно связанный с социальным фактором и детерминированный им. Наряду с уже отмеченными в литературе лингвистическими приметами КСТМ выделяется новый признак «сакрализации» и «десакрализации»: в политической речи у слов с высокой позитивной оценкой появляются негативно маркированные варианты. Кроме социальных причин (идеологическое расслоение политического дискурса), «десакрализация» имеет языковую обусловленность (частое демагогическое употребление слов, стирающее их ценностное наполнение). Процесс «десакрализации» ускоряет переход активной лексики в пассив, поэтому достаточно динамичный словарь КСТМ включает как актуальные единицы, так и переходящие в разряд обычной лексики. Ядро словаря составляют наиболее употребительные наименования, а периферию - окказиональные образования той

же референтной отнесенности. Под влиянием языковых вкусов общества элемент периферии может превратиться в основную номинацию и перейти в ядро.

Семантическая структура социально актуальных единиц политического словаря содержит взаимосвязанные идеологический и национально-культурный компоненты, передающие определенную когнитивную и прагматическую информацию, сохранение которой в межкультурной коммуникации обеспечивает адекватное понимание политического сообщения коммуникантами, принадлежащими к различным этнокультурным сообществам. Идеологический компонент рассматривается в широком смысле как политическое оценочное явление, обусловленное различием в идеологии. Чаще всего, идеологический компонент эксплицитно выражен в самом слове, но может быть представлен и на уровне микро-, макроконтеста. Поэтому при его исследовании рассматриваются также субституты КСТМ, их оппозиции, детерминанты, возможные ассоциативные связи.

Основу национально-культурного компонента (НКК) составляет общий для всех членов социума, независимо от их идеологических взглядов, национальный менталитет, в котором отражается этническая идеология и этнокультурные ценности. НКК связан с понятиями «лексический», «культурный фон». Обычно он эксплицитно не выражен, а растворяется в других семах, сливаясь с когнитивным и прагматическим значением, и в единстве с ними выражает информацию, которая воспринимается как национально маркированная. НКК, обладающий исторической, фольклорной, литературной основой, создаёт прагматический культурно-исторический контекст, меморативные и аллюзивные коннотации которого влияют на содержание идеологического компонента.

Исследование идеологического и национально-культурного компонентов КСТМ показало интерпретацию одного и того же понятия не только в разных культурах, но и в рамках одной национальной культуры в различные эпохи.

Лексико-семантический анализ выявляет количественные и качественные расхождения когнитивного и коннотативного содержания иноязычных дискурсных соответствий, в основе которых нетождественность национально-культурной фоновой информации, самобытность эмоциональной сферы, национальный, исторический характер ассоциаций, традиционных реалий, свойственных локальной «картине мира», несовпадение образного мышления, символической стереотипизации, имеющей глубокие корни в национальном сознании. В исследовании определяются также обязательные также обязательные

обязательные коммуникативные элементы, необходимые для эквивалентного восприятия социально-политической информации, и избыточные элементы, обусловленные системой языка, дискурсными и культурными рамками.

Ключевые слова: политический дискурс, ключевые слова текущего момента, идеологический компонент, национально-культурный компонент, межкультурная коммуникация.

SUMMARY

Vesna T. V. Ideological and national-cultural components in the semantic structure of the vocabulary of political discourse (on the material of French- and Russian language press of the 90-ies). - Manuscript.

Dissertation for the scientific degree of Candidate of Philology by speciality 10.02.15 - general linguistics. - I.I. Mechnikov National University of Odessa, Odessa, 2002.

The dissertation is dedicated to the questions of interconnection between the semantics and pragmatics of a language unit and its adequate reproduction in intercultural communication. The influence of the social factor which finds reflection in press and, as a result, in political discourse is regarded. Specified and further developed is the notion of the present-day key-words, revealed is the so-far non-registered linguistic marker of «sacralization» and «desacralization» of words. The definition of social connotations is based on a new approach regarding them not as class but politically evaluative phenomenon. Lexical and semantic innovations absent in lexicographic sources are indicated. The semantic structure of units of political vocabulary topical comprises interconnected ideological and national-cultural components conveying certain cognitive and pragmatic information the preservation of which in intercultural communication ensures adequate understanding of political information by the communicants. Lexico-semantic analysis reveals obligatory communicative elements necessary for the adequate perception of socio-political information and superfluous elements caused by the language system, discourse and cultural factors.

Key-words: political discourse, present-day key-words, ideological component, national-cultural component, intercultural communication.

Підписано до друку 16.08.2002.
Обсяг 0,9 авт. арк. Формат 60х90/16.
Тираж 100 прим. Папір офсетний. Зам. № 637.
Надруковано у друкарні видавництва "Астропринт"
(..... • • • 132 • • • 28.07.2000 •.) м. Одеса, вул.
Преображенська, 24, к.13. Тел./факс: (0482) 26-96-82, 26-98-
82, 37-14-25.